

A ló

– Ló! – nyerített Kacéran Henriett.
– Ló! – tapsikolt a húga. – Ló, lovacska, ló! – Hirtelen félbehagyta a viháncolást, göndör, szőke fürtökkel keretezett, okos kis homlokát öregesen ráncolta össze: – De mi a neve?

– Ló – vihogott Henriett. – Az a neve.

A ló meglapult egy fatörzs mögött. Társai távolabb ricsajoztak, vadgesztenyével hajigálták egymást a parkban. „Menj rá, Csapájev!” „Kerítsd be, Kocsubej!”

A két kislány tovább indult a kastélyépület keleti szárnya felé, ahol a nevelők szolgálati odúi húzódtak a nyirkos, málló vakolatú, sárga falak között. Henriett kihívóan szökdécselt, karját széttárta, mint egy sovány, bicebóca madár, vörös farkocsa kacéran fickándozott a tarkója mögött.

– Na jó, de kit szeret? – torpant meg a kisebb.

– Ló! – kiáltott vissza Henriett. – Gyere ide!

A ló remegő inakkal engedelmeskedett.

– Halljuk! – fordult hozzá Henriett. – Kit szeretsz? – A ló nem felelt. Állt soványan, kissé lehajtott fejjel, idegesen. – A pálcát szeretod?

– Nem ér! – ugrándozott a kisebb. – Az igazi lónak nincs szemüvege!

– Ló! – affektált Henriett. – Hallod, te ló! Vedd le a szemüvegedet! – A ló nem mozdult. – Nem veszi le. Pedig az igazi lovak engedelmesek! Hagyjuk a csudába. Dögöljön meg!

A ló kihajlította a füle mögül a rugós szárazakat, remegve összecsuksa, majd félénken előrenyújtotta a szemüveget.

– Látod?! – pillantott a húgára Henriett. – Ilyenek ezek. – Markába szorította a szemüveget, futásnak eredt. A kisebb kalimpáló lábakkal követte. A ló hunyorogva pillantott utánuk. Két színes, széldobálta bogáncs, két lebbenő szoknya szárnya. Szeretett volna utánuk kiáltani, de nem mert. Megfenyítik, ha az igazgató megtudja, hogy a lányai szóba álltak vele. A kastélykapuból a lányok visszaneztek, Henriett orrára ügyetlenkedte a szemüveget. – Pfúj! – prüszkölt. – Semmit se látok veled!

A húga pipiskedve kapkodott.

– Én is akarom! Hallod? Nekem is add ide!

A ló botladozva közeledett.

– Visszaadom – villantott feléje a lencsével Henriett –, ha nyerítesz. – A ló megtorpant. Hallgatott. – Na, jó! – Henriett megnyújtotta vékony nyakát. – Akkor vágtsass egyet a húgom-mal.

– Nem bír el! – tapsikolt a kisebb. – Úgyse bír el!

– Dehogynem! – Henriett közelebb lépett a lóhoz. – Erősek ezek. Térdelj le, hallod? – A ló homályos szemmel engedelmeskedett. – Mássz fel neki! – utasította a hűgát Henriett.

A ló horpasza remegett. Nedves orra súrolta a száraz fűszálakat. A két lány suttogva tárgyalt a feje felett.

– Nem fog ledobni? – Aggodalmaskodott a kisebb.

– Kapaszkodj a hajába!

– Hiszen kopasz!

– Mind kopaszok ezek – bólintott Henriett. – Akkor a fülét fogd! – A ló sovány, veritékes háta berogyant. Tejszagú, puha kezek martak a fülébe. Hasa alatt összekulcsolódtak a lakkcipős lábak. Gerincén fészkelődött az aprócska ülep. – Fel! – vezényelt Henriett. – A ló imbolyogva kétlábra emelkedett. – Mozog! – sikkantott rajta Tilda boldogan.

– Ne félj! – szólt a nővére. – Ha megpróbál ledobni, volt, nincs szemüveg! A vak ló pedig nem jó, csak virslinek.

Tilda a ló pofájához hajolt.

– Nem fogsz ledobni, ugye? Jó kis lovam nekem.

– Gyertünk! Irány a zászló! Ügess!

A kastélyépület udvarán vasoszlop tört a magasba, tetején zászló lengedezett. Minden reggel felvonták. Az ügyeletes nevelőnő húzta a zsinetet, közben katonás rendbe sorakozva, mozgalmi dalokat harsogtak az intézetiek. Az igazgató lányai ilyenkor kakaót ittak, homlokukat az ablaknak szorítva figyelték bentről a kintieket. A zászló el-elakadva küszött a magasba, akár fújt, akár esett. „Kibírják – mondta az igazgató. – Erősek ezek.”

– Mi van, gyenge vagy?! – kiáltott a távolodók után Henriett. Néhány bizonytalan, imbolygó lépés után a ló vágatni kezdett. – Hova mész? Nem arra! Azt mondtam...

– Ne törődj vele! Gyia! Gyia! – Tilda szorosan a ló testéhez tapadt, előbb a bal, azután a jobb fülét engedte el, vékony kis karját összefonta a torka előtt, arcát a nyakához szorította. – Szökjünk meg! – suttogta. – Szökjünk meg velem! – A ló elvágatott a kastélyépület kerítését szegélyező kiégett málnabokrok között, a folyópart felé. Hörögve szedte a levegőt. Még nem látta, de már érezte a vizet.

– Vissza! Azonnal gyertek ide! – Az igazgató nagyobbik lányának sivalkodása messze elmaradt mögötte. Henriett belegabalyodott a málnabokorba. Elhajította a szemüveget, toporzékoltt és sikoltozott. – A folyóhoz viszi! Fogjátok meg! – A gesztenyesben randalírozó mackóruhások abbahagyták a hajigálást. „Kerítsd be, Csapájev!” „Vágj elé, Kocsubej!” Üvöltésüktől visszhangzott a liget. Előbb egy szürke kosztűmös nevelőnő tűnt fel a kastélyudvaron, majd előkerült az igazgató is. – A Tildát! – zihálta Henriett. – A folyóhoz! Az egyik ilyen!

Rohanvást indultak a part felé.

Tilda behunyt szemmel kapaszkodott a lóba, reszkető orrocskája beszívta az átizzadt tréningfelsőből áradó savanyú, erős szagot. A ló inaszkadtaból vágatott. Messziről hajított, csupasz vadgesztenyeszemek sípoltak el a füle mellett, táncoltak körötte a vedlett, ártéri bokrok, a folyó zúgva közeledett. Még egy perc, és nem érik utól, sose.

– Eltaláltam! Felbukott! Menj rá, Csapájev! Pányvát a lábára! Kösöd meg a nyakát! Add a szíjad, Kocsubej! – A ló felemelte izszapos pofáját, vékonya reszketett. Arcok hajoltak fölé, bakancsok rúgták, öklök püfölték. – Reszketsz, nyavalyás? Úgy kell neked! – Kivonszolták az iszapból, talpra rángatták. – Elfogtuk az árulót! Mi legyen vele?

Az igazgató magához ölelte a kisebbik lányát.

– Vérzik a homlokod, kicsinyem?

– Miatta van! – felelt a húga helyett Henriett. – A sötétben bújkáló miatt! Olyan, mint az apja, aki nincs! Öljétek meg!

Az igazgató a fogolyhoz fordult.

– Mi a neved?

– Ló – felelte az megtörtén, engedelmesen.

A málnabokorban azóta is ott lapul a széttaposott szemüveg.

HORVÁTH PÉTER

I. díjat nyert az MTI-Press tárcapályázatán, amelyet a Magyar Hitelbank Művészeti Kuratóriuma támogatott.

DARVASI LÁSZLÓ VERSEI:

Szapphóhoz

Akármi mondható. Hogy

ragyás, sötét volt bőröd

és két kövér combod dús

közét bolyholta lányka

törékeny ujjá éppúgy,

miként a férfi farka.

„Szapphó a félvilági.”

„ Szapphó az egy, s a kettő.”

„ Szapphó a férfilelkű.”

„ Szapphó az öngyilkos nő.”

De még a strófa sem tí-

éd, állították, merthogy

azt Alkaiosz találta

föl...Drága hölgy, ki voltál

egykor: test, dal, az élet,

téged már nem kérdezlek.

De kérdem azt a kőszá

kis árnyékot halála

éjéből: Hát megérte ?!

Megérte ily dallamtan?!

A pengő lant megérte?!

Megérte, mondd, ezeknek

szép ének által lenni?!

Anakreon

Anakreon, te hosszú-

lépést ittál, a fröccsök

legaljasabbikát. Ez

pedig súlyos bűn volt a

dohos pincékben érlelt,

mézédes borral szemben.

A szenvedélyt vizezni?

No nem. Jöjjön halálos

mámor tisztán és zengjen,

vagy kussolás, mélységes

alázat s csönd zenéljen!

S mert szőlőszem fojtott meg

nyolcvannégy évesen, vén,

lojális dalnok, hát úgy

hiszem, e kínos véggel

Bakkhosz kegyetlen, ámde

méltó bosszúja telt be.

Augusztusi rabszódia

Augusztus van, jobbgáy-kéken, türkiz-mélyen tündököl az éjszakai égbolt, s én hanyatt kiterülve, egy ölnyi szénán nézem, nézem Szent Lőrinc hulló könnyeit. Nem jön álom a szememre. Szikrázik minden, mintha Csaba királyfi bújdósó, hazát kereső vitézeinek rongyos lovai rúgnák a tűzköves Hadak útját, patkót csattogatva, csillagot pattintva vonul a Hargita fölött, át a Csíki-havasokon valami fogcsikorgató, föld-rengéses arcú, riadalmas keserűség.

Augusztus van, visszaadták a földeket, a havast, a szentséges havast. Tehát kaszára érett a fű. Tehát honunkká kell tenni újból a nagy garral, istenkáromlással, pofozásokkal, a hódítók, a gyarmatosítók göggyével elorzott, gyönyörű mítoszokat lengető havasainkat, amelyek így vagy úgy, sosem nagyúrimód, krózsian ugyan, de adták, de adták kényerűt a csíki, gyergyói szé-kelynek. Amíg ki nem irtották a szívéből is. De hát ki lehet-é irtani egy tájat, mely bölcsőt és koporsót, megváltó jászlát ad?

Augusztus van, elő hát az élesre kalapált kaszákat, elő a nyikorgó szénászekeret, elő a régi katonaládát, amellyel valamikoron az öreg nagyapa masírozott Isonzó vagy Lemberg felé. Lemállott oldaláról már a tulipán, a szegfű, a rezedá, a jázminvirág, égbé röp-pent a szabadság szelíd madara, a vadgalamb is, díszesnek már egyáltalán nem díszes ez a régmúltakból üzenő feketedoboz. Szűk-szavú, akár megrozogott öreg gazdájá, de azért még szolgál, hűvösen tartja a havasi elemőzsiát, a túrót, a szalonnát, a máléliszter, a veres hagymát, s ha jó szerencsénk is segített, a Fetesti-en gyártott paszulykonzervet. A tejet és származékait pedig hozza magával a két

szomorú szemű, szekér előtt bandukoló piros-tarka tehénke. Mert augusztus van, „Hazánk reménye, Nagyboldogasszony hava”, „Szent István király” évszaka, aki elé Kós Károly Országépítője szerint már akkoron oly elhagyatott mód, társakat keresőn vonultanak fel apró, keselylábú, bozontos lovaikon, valami furcsa, nap-barnított, cserzett arcú, tömzsi seregek, innen, a Hargita szederjes kékre ütlegett rengetegeiből. Vissza kell hát venni ezt a rengeteget, ahonnan Szakállas Ábel bolondult bele a nagyvilágba, átlódulván az országon is, ahol az Bence és utódai ettették be királyi és elvtársúri vadászorgiákra a Kárpátok büszkeségét, a barna vérmedvét. Vissza kell venni ezt a legendáktól viselő tájat, ahol Szűzmáriás királyfiak próbálnak üdvözülni, Jégtörő Mátyások hajolnak a források fölé, bújnak át a szivárvány bolthajtásai alatt a csoda, az átváltozás reményében, s ahol Szép Domokos Annák átkozzák ezt a cudar világot.

Vissza kell venni a havast, de hol van? Megvan-e még? Ebből a csillagzáporos augusztusi éjszakából szomorúan jelen-tem, hogy nincs meg, de keressük. Mert ami itt van, az már nem az a Havas. Át-porták, megirtották, földmárták üszök-sebesre mindent egybemosó közös gazdálkodásunk mioritikus, szocialista nyájai, miként a balkáni karsztokat Pán, félísten kecskéi. Tanktalpak nyomai, harcokcsik nagy téringőzései a szocializmus védelmére, a világbékére felesküdt dicső hadseregünk még dicsőbb hadgyakorlatainak, vaktöltényes éleslövészei-nek ótvairait viseli ez a hegyarc, ahol nem lelek meg semmit és senkit. Az erdősav helyén hitvány, seggvakaróval benőtt cserjés trágárkodik, s a forrás, a drága életvize, ahová a ránk szakadó szür-

kületben, félelmemet előzendő, oly szep-penetes fűtyöréssel mentem, most áporodott, selymészes vízével, valami bivalyferesztő daganyára emlékeztet. És a fű? Hol van az illatos, baltacímés, imolás, szarvaskerepes, tárnicos, pucáviolás, murvaleveles ezerjófű, hol vagy-on? Szittyó, sziksósfű, héla-zab, zászpa, aszat, acsalapú, ordináré tyúkorfű, s ki tudja miféle számkivetettjei tenyésznek itt még a vegetáriumnak, amelyek fölött átsuhan a kasza. Ebből aligha leszen tejfakasztó széna, de még kötélrevaló sem a fejünk fölé...

Ezt a havast visszavenni csak úgy lehet, miként megboldogult apai nagy-apám, nevezett Ferencz S. László vevé vissza világgá indult puliszkáját. Így történt: Épp estebédhez főzte a puliszkát. Kint a szállás előtt, a szabad tűzhelyen. Keményre, kiadósra kavarta, mert így szerette. Mikor kész lett, kiborította a piros csikos szóttásra, mely a tűzhely mellett asztalként is szolgált a szabad földön. Történt pedig egy ilyen melá-bús alkonyaton, hogy az üstből kiborított málékerék függetlenítette önmagát. Elindult lefele az oldalon, mert a havas olyan oldalas. Gurult, gurult, s eltűnt a szegélyerdő homályában. Nézte apó, nézte, s aztán lehuppant a földre. Csönd lett, csönd, mint királygyilkosság után a tragédiákban. Aztán fölkapta a túrós dobozt, s a puliszka után dobta: – „Ne, cseszd meg, vigyed, legyen meg a kötséged, és ha már elvetted a kényeret. Lakjál jól, ha megirigyelted tőlünk ezt a semmit.” Aztán újra csönd. Idő teltén megszólalt az Isonzó sebeivel ékesített öreg hadfi: „Menj, kicsi fiam, hozz vissza valamit belőle.” Rettegve, félve a sötét fenyvest indultam el, mert félelmemnél nagyobb úr, az éhség bitorolt. Vissza is

hoztam a murvaszénával panírozott puliszkát s a túrós dobozt. Sikerült megmenteni, két „medvebocsrá” való, parázson süthető túrós gombócot. Nem laktunk jól, de megcsaltuk magunkat illatának ígézetével.

Ilyen volt hát a hajdani havas, mely életemnek legcsodálatosabb, legkatartiku-sabb élményeivel, az igazzal, a szabad-sággal ajándékozott meg. És olyan emberségnek tett a megismerőjévé, megtanulójává, amelyet később, tudor borjú koromban, nagy íróink, de leginkább Tamási Áron műveiben leltem fel újra. Későbbi olvasmányaimból azt is értésemre adták aztán, hogy hát ez a világ egy szürrealista, mítizált, idillikus, idealizált, vitézkötéses, trágyaszagú milió, mely meghamisítja a könyörtelen realizmust. S mindezeket állítják azok, akik zöld kalapban, tiroli nadrágban futották át e tájon, csodabogár keresendő, lepkefogóval közeledvén embereihez. Eskü alatt vallom, állítom: Tamási hősei éppolyanok voltak, mint akiket e hava-sokon megismertem. Éppoly káromkódásba menekülők, éppoly tűzetáru-lók, szerelmükért bicskára vetemedők, éppoly pogányok, mint Szász Tamás, mint Küli Benke, mint Tündöklő Jeromos, s a többiek, akik fölött annyiszor elaludt lehajtott fejjel a gondviselés.

Suhogtak hajnalban a kaszák, hó-harmat hullott, jött az istentelen küzdelem az elemi erőkkal. De eljött az este is. Kint a hegyen megszólalt a tárogató, Feri bácsi bicskával faragott tárogatója, hogy azt mondja, hogy azt mondja: Olyan kihalt, olyan árva Krasznahorka büszke vára, mert zokog a szél Késmárk fölött, és a nagymajtényi síkon eltörött a zászló, és megjött a muszka százezer emberrel, hát

nem csoda, hogy ahol én elmegyek, még a fák is sírnak, s nekünk a legszebbik estét fekete színre festették. De most egy kicsit, ha elagottan, fáradtan, elgyő-törten is, de boldogok vagyunk, mert együtt vagyunk, egy cseppnyi szilvórium is jut, velünk az ének, s ígé-zete a meséknek...

Augusztus van, döbbenetes nyárutó a Hargita fölött. A székely visszavette a havast, amely már nem a régi. Dáciával jön, kaszálógéppel, rohan, küzd a szinte semmiért, meglelte újbóli küldetését: a gür-cölést. Mert ez a mostani havas nem ad semmit. De velünk a remény, öröktől fogvást velünk volt, úgy fordítja az ég felé arcaink, mint aki bizton tudja, hogy egyszer leszállnak azok a Tejút-on nyargaló vitézek, s beállnak közénk kalákát kaszálni. Mert más nem jön segíteni. Legfőnnebb a még fentebb lakó. De ő hol adja, hol veszi. Úgy teszen, mint néhai Ferencz S. Lászlóval az imént. Vitte a vihar, vitte a lábai alól az apró murvaszénát. Hiába lépett rá, hiába fe-küdt rá, az első mozdulatnál csak elsöpörte, repült a kóst. Megunván e keserves hiábavalóságot, kezébe vett egy maréknyi szénát, s földobta a magosságba: „Ne, b... meg! Ha akarsz adni, adjál, ha nem, vidd az egészet, de belőlem csúfot ne űzz. Ezért a kicsi szénáért térdre nem esek előtéd!”

Viszi most is. A semmit. De térdre nem esünk előtte. Mert augusztus van. Mert velünk a Hold, a Nap s a csillagok.

FERENCZES ISTVÁN

II. díjat nyert az MTI-Press tárcapályázatán, amelyet a Magyar Hitelbank Művészeti Kuratóriuma támogatott.